

opusdei.org

Historia Opus Dei: Instytucjonalna działalność apostolska

Fragment książki Historia Opus Dei (José Luis González Gullón, John F. Coverdale).

06-05-2022

11

Instytucjonalna działalność
apostolska

OD SAMEGO POCZĄTKU JOSEMARÍA ESCRIVÁ de Balaguer zastanawiał się nad sposobami przekazywania doktryny chrześcijańskiej i ducha Dzieła. Już w 1930 roku zauważył, że będą istniały formy indywidualne i zbiorowe. Z jednej strony, członkowie Opus Dei mieli głosić orędzie chrześcijańskie osobiście, każdy w swoim zawodzie, rodzinie i środowisku; ten sposób działania był najbardziej charakterystyczny. Z drugiej strony, instytucja miała organizować wspólne działania, w których jej członkowie mieliby ukazywać ducha świętości w sferze świeckiej. Działania te byłyby różnorodne, ponieważ charyzmat Opus Dei był otwarty na wszystkie przestrzenie ludzkie, nie ograniczając się do konkretnych apostołstw.

Jeśli chodzi o organizację działań zbiorowych, podkreślił, że Opus Dei jako takie będzie instytucją kościelną

uznawaną cywilnie w każdym kraju, a dyrektorzy Dzieła poświęcą się duchowym i apostołskim celom Dzieła; ze względu na swoją pozycję nie będą właścicielami wykorzystywanego majątku ruchomego i nieruchomego. Z kolei pozostali członkowie Dzieła organizowaliby przedsiębiorstwa apostołskie, czyli bezwyznaniowe podmioty cywilne, powstające w życiu akademickim, zawodowym i kulturalnym, w takich dziedzinach, jak edukacja, wieś, biznes, zdrowie, prasa i rozrywka[*].

Akademia i rezydencja DYA były pierwszymi działaniami korporacyjnymi, w których szerzyło się chrześcijańskie przesłanie Opus Dei. Zawieszona przez hiszpańską wojnę domową działalność została wznowiona w 1939 r. wraz ze stopniowym otwieraniem kolejnych domów studenckich, domów

rekolekcyjnych i ośrodków formacyjnych.

Wraz z ostatecznym zatwierdzeniem Opus Dei w 1950 r. założyciel uczynił nowy krok w zbiorowych inicjatywach apostołskich. Zarówno Konstytucje Opus Dei, jak i Katechizm Dzieła rozróżniały dwa rodzaje prac, zwane dziełami korporacyjnymi [*obras corporativas*] i dziełami wspólnymi [*obras comunes*]. Dzieła korporacyjne były organizowane przez Opus Dei jako korporację i kierowane przez członków Dzieła; niektóre z nich już wtedy istniały, jak domy rekolekcyjne i rezydencje, a inne miały być dodane w dziedzinie edukacji i pomocy społecznej. Wspólnymi dziełami byłyby projekty opracowane przez członków Opus Dei i innych za pośrednictwem profesjonalnych podmiotów, które upowszechniałyby wartości

chrześcijańskie w publikacjach i mediach^[1].

Osoby, które tworzyły i kierowały tymi dwoma rodzajami działalności, ponosiły odpowiednią odpowiedzialność cywilną.

Aspektami administracyjnymi i ekonomicznymi dzieł wspólnych - a w razie potrzeby także dzieł korporacyjnych - zajmowały się spółki cywilne, które w Opus Dei od lat 40. XX wieku nazywano stowarzyszeniami pomocniczymi. W celu zagwarantowania duchowego i apostołskiego wymiaru projektów, rady centralne Dzieła śledziły rozwój inicjatyw, a przewodniczący generalny Opus Dei potwierdzał mianowanie dyrektorów zaproponowanych przez podmioty będące właścicielami. Podmioty te rozwijały się w tempie zmian społecznych i legislacyjnych w poszczególnych krajach. I, jak wyjaśnimy, po pięciu latach istnienia

założyciel Opus Dei zakończył doświadczenie dzieł wspólnych i stowarzyszeń pomocniczych.

DZIEŁA KORPORACYJNE

Z historycznego punktu widzenia pierwszą formą działalności instytucjonalnej były dzieła apostołstwa zbiorowego. Opus Dei "jako takie, jako korporacja"^[2], organizowało je, ogłaszało jako swoje i dbało o to, by formacja była zgodna z doktryną katolicką. Przyjąwszy na siebie pełną odpowiedzialność, dyrektorzy Dzieła mianowali kierowników dzieł korporacyjnych. Ze swej strony dyrektorzy inicjatyw przyjmowali odpowiedzialność prawną i finansową wobec władz cywilnych, odpowiadającą zastosowanej formie prawnej. Jednocześnie omawiali oni z władzami Opus Dei chrześcijańskie ukierunkowanie działalności i okresowo przesyłali do Komisji lub

Asesorii Regionalnej informację o postępach w realizacji projektów.

Każde z dzieł korporacyjnych miało autonomiczną gospodarkę finansową. W niektórych krajach inicjatywy o charakterze edukacyjnym lub opiekuńczym ubiegały się o zwyczajowe środki publiczne przeznaczone na projekty charytatywne i społeczne. Do tego dochodziły prywatne składki członków Dzieła i współpracowników.

Escrivá de Balaguer podkreślił, że dzieła korporacyjne są środkiem, a nie celem samym w sobie; celem Opus Dei jest formacja, aby każda osoba dążyła do świętości i dawała świadectwo o Jezusie Chrystusie w swoim życiu rodzinnym, zawodowym i społecznym. Jako środek, między innymi, przekazu orędzia chrześcijańskiego, mogły być one modyfikowane, likwidowane lub

rozszerzane. Jednocześnie wyjaśniał, że działalność korporacyjna spełnia swoją misję, jeśli każdy pracujący, niezależnie od tego, czy jest w Dziele, czy nie, znajduje w nim drogę do życia i świadczenia o swojej wierze: "Skuteczność tych dzieł mierzę stopniem świętości osiągniętym przez tych, którzy w nich pracują"^[3].

Obszary, w których rozwijały się inicjatywy korporacyjne, były bardzo zróżnicowane: od projektów o charakterze duchowym i formacyjnym, takich jak ośrodki, domy rekolekcyjne, domy studenckie i szkoły zawodowe, po osiągnięcia w dziedzinie edukacji, pomocy i promocji ludzkiej. Pierwszy z nich, Akademia i Rezydencja DYA (1933-1939), łączył w sobie dwa elementy, które w różnych formach znalazły się później w pozostałych. Z jednej strony był to ośrodek akademicki o profesjonalnym podejściu: zakwaterowanie dla

studentów, zajęcia z przedmiotów kierunkowych, wsparcie materialne z opłat mieszkańców i darowizn oraz uznanie cywilne. Z drugiej strony, było to miejsce formacji w zakresie życia chrześcijańskiego i przesłania Opus Dei, miejsce, w którym Escrivá de Balaguer prowadził zajęcia z doktryny i medytacji, a także udzielał kierownictwa duchowego studentom, którzy o to prosili.

W 1939 r. w rezydencji Jenner zastosowano model DYA. Wkrótce potem dzieła korporacyjne zaczęto promować w kolejnych miastach. W Hiszpanii w latach czterdziestych powstało kilka ośrodków, domy rekolekcyjne w Molinoviejo i Los Rosales, dom studencki dla kobiet - Zurbarán (Madryt) - i osiem domów dla mężczyzn: Abando (Bilbao), Albayzín (Granada), Guadaira (Sewilla), La Alcazaba (Kordoba), La Estila (Santiago de Compostela),

Miraflores (Saragossa), Moncloa (Madryt) i Monterols (Barcelona).

Początkowo Escrivá de Balaguer nie uważał za stosowne, aby Dzieło promowało ośrodki edukacyjne. Wobec dychotomii, jaka istniała wówczas w Hiszpanii między edukacją publiczną a wyznaniową, zrozumiał, że duch Opus Dei zachęca jego członków do pracy najlepiej w instytucjach publicznych, poszerzając w ten sposób pole ich działania w życiu społecznym. Uważał, że wielu intelektualistów katolickich - a wśród nich niektórzy członkowie Dzieła - będzie wykonywało swoją pracę zawodową w instytucjach publicznych^[4].

Po tymczasowym zatwierdzeniu Opus Dei jako instytutu świeckiego w 1947 roku, założyciel uczynił krok naprzód, tworząc korporacyjne dzieła w dziedzinie edukacji. Otwarcie ośrodków szkolnictwa

podstawowego, średniego i wyższego oznaczało pewną ewolucję w jego myśleniu. Escrivá de Balaguer utrzymywał zasadę, że celem Opus Dei nie jest promowanie szkół czy uniwersytetów, ale był otwarty na ideę promowania kilku z nich jako kolejnego środka służby społecznej i szerzenia orędzia świętości pośród normalności świata. Aby to osiągnąć, konieczna była chrześcijańska tożsamość, profesjonalizm, dobre zarządzanie oraz - w przypadku szkół podstawowych i średnich - współpraca rodziców.

Pierwsze dwa dzieła korporacyjne w dziedzinie edukacji to Szkoła Gaztelueta (Bilbao, 1951) i "Estudio General de Navarra" (Pampeluna, 1952). W Bilbao niektórzy przedsiębiorcy i rodzice, pod przewodnictwem Luisa Marii Ybarry Oriola - wiceprezesa przedsiębiorstwa energetycznego Iberduero i członka zarządu Banco

de Vizcaya - wyrazili chęć utworzenia szkoły średniej. W 1947 r. Ybarra założył grupę promocyjną. Po przeanalizowaniu różnych propozycji, w sierpniu 1951 r. kupili willę i działkę w gminie Lejona, w obrębie aglomeracji Bilbao. Następnie przystąpiono do wyposażania budynku. Dwa miesiące później, 15 października, Szkoła Gaztelueta otworzyła swoje drzwi dla 63 uczniów pierwszej klasy.

Rada Generalna Dzieła przeanalizowała możliwość przeniesienia personelu, aby w jak największym stopniu pokryć zapotrzebowanie na kadre nauczycielską w Gaztelueta. W szkole uczyli członkowie Opus Dei, którzy działali na polu naukowym, tacy jak pedagog José Luis González-Simancas - który znał brytyjski system edukacyjny - geograf Pedro Plans i chemik Isidoro Rasines.

Dyrektorzy i nauczyciele Gazteluety wypracowali swój własny styl wychowawczy oparty na jakości nauczania i przekazywaniu cnót związanych z prawdą i szczerością. Założyciel Opus Dei przedstawił kilka ogólnych idei: nauczyciele powinni zorganizować system dwutygodniowych spotkań z każdym uczniem; nie powinno być list honorowych ani miejsc w klasach w zależności od uzyskanych ocen, jak to zwykle bywało gdzie indziej; uczniowie powinni nosić wesołe mundurki szkolne; szkoła powinna być przedłużeniem rodziny. Należy zaangażować całą społeczność szkolną, rodziców i uczniów, a także nauczycieli i pracowników niepedagogicznych. Z drugiej strony, nie przedstawił żadnych sugestii dotyczących planu pedagogicznego dla nowej szkoły.

W krótkim czasie szkoła Gaztelueta osiągnęła w Bilbao prestiż dzięki

starannemu nauczaniu przedmiotów, systemowi korepetycji, wychowaniu fizycznemu, zajęciom pozalekcyjnym oraz pobożności i formacji chrześcijańskiej. Ponadto rozwinęła linię szkół wieczorowych, które pozwalały pracującym uczniom uzyskać kwalifikacje na poziomie szkoły średniej^[5].

Drugie dzieło korporacyjne dotyczyło szkolnictwa wyższego. Escrivá de Balaguer wybrał Pampelunę na jego siedzibę. Licząca niewiele ponad siedemdziesiąt tysięcy mieszkańców stolica dawnego Królestwa Nawarry była miastem o tradycji katolickiej, dumnym z przywilejów zdobytych w czasach średniowiecza - Nawarra cieszyła się pewną autonomią finansową i administracyjną - a jednocześnie pozbawionym ośrodka uniwersyteckiego. W maju 1952 r. Ismael Sánchez Bella, profesor historii prawa, otrzymał zadanie uruchomienia projektu. Nowy

ośrodek szkolnictwa wyższego nazwano Estudio General de Navarra (EGN), od nazwy nadanej w średniowieczu instytucjom kształcenia uniwersyteckiego. Z punktu widzenia wydawania oficjalnych dyplomów akademickich ośrodek ten był związany z Uniwersytetem w Saragossie.

Sánchez Bella był tak samo pełen entuzjazmu, jak i braku środków. Rozpoczął przygodę, która narodziła się od zera, bez żadnego kapitału założycielskiego. Władze lokalne - Diputación Foral de Navarra - z zadowoleniem przyjęły projekt i podpisały umowę z Estudio General. Przyznano roczną dotację, która pokrywała część wydatków, oraz zezwolono na korzystanie z Cámara de Comptos Reales, mieszczącej się w historycznym centrum Pampeluny. W tych pomieszczeniach Szkoła Prawa rozpoczęła działalność w październiku 1952 r., zatrudniając

ośmiu profesorów i czterdziestu jeden studentów. Dwa lata później, zgodnie z sugestią Mons. Escrivá de Balaguer, otwarto Szkoły Medycyny i Pielęgniarstwa. W 1955 r. Szkoła Historii rozpoczęła studia magisterskie, a zajęcia odbywały się w Muzeum Nawarry.

W 1954 roku w Barcelonie rozpoczęto kolejne dzieło korporacyjne, w tym przypadku szkołę sportową o nazwie Brafa. Zlokalizowana wówczas w pobliżu Montjuïc - w 1971 roku przeniosła się do Nou Barris, odległej dzielnicy na północy Barcelony - Brafa zajmowała się przygotowaniem fizycznym młodych ludzi i promowaniem wartości sportowych. Ponadto dyrektorzy zapewniali członkom szkoły pomoc duchową.

Kolejnymi inicjatywami edukacyjnymi były dwa dzieła korporacyjne otwarte w Culiacán

(Meksyk). W 1955 roku powstała Szkoła Chapultepec dla dziewcząt - przedszkole, które później przekształciło się w szkołę podstawową i średnią, a rok później Instytut Chapultepec dla chłopców. Obie szkoły stworzyły sekcję wieczorową dla pracowników fizycznych, oferującą szkolenia w zakresie technik sprzedaży, stanowisk kierowniczych i urzędników bankowych. Ponadto organizatorzy utworzyli robotnicze centrum kultury, które oferowało kursy maturalne, kursy księgowości i rysunku technicznego.

W sierpniu i październiku 1956 r. uczestnicy drugiego kongresu generalnego Opus Dei poświęcili szczególną uwagę działalności instytucjonalnej. Analizując prace korporacyjne, zwrócono uwagę na dobre postępy w budowie domów studenckich, Estudio General de Navarra, Colegio Gaztelueta oraz

dwóch ośrodków edukacyjnych w Culiacán. Kobiety dokonały przeglądu tych inicjatyw, a także rozwoju Szkoły Pielęgniarskiej, przedszkoli, szkół rolniczych, domów rekolekcyjnych i szkół gospodarstwa domowego.

Wśród innych inicjatyw, założyciel Dzieła przedstawił dyrektorom centralnym pomysł sprzed lat. Chodziło o utworzenie szkoły dziennikarskiej i ekonomiczno-handlowej[†]. Antonio Fontán, profesor filologii łacińskiej i specjalista w dziedzinie dziennikarstwa, który w 1956 r. przeniósł się z Madrytu do Pampeluny, by objąć stanowisko dziekana Wydziału Filozofii i Literatury Estudio General de Navarra, otrzymał zlecenie na utworzenie tego pierwszego. Dwa lata później Fontán założył i był dyrektorem Instytutu Dziennikarstwa, prekursora

Wydziału Komunikacji. W przeciwieństwie do oficjalnych programów państwowych, które miały charakter techniczny, Fontán stworzył plan akademicki, który podniósł studia dziennikarskie do rangi uniwersyteckiej i ułatwił specjalizację zawodową osób zajmujących się komunikacją. Program nauczania łączył aspekty humanistyczne z nauczaniem praktycznym. Fontán zamierzał w ten sposób przygotować dziennikarzy, którzy poprzez media mieliby uczestniczyć w kształtowaniu opinii publicznej, kierując się inspirowaną chrześcijaństwem wizją służby społeczeństwu^[6].

Dla wyższych studiów ekonomicznych Escrivá de Balaguer zasugerował utworzenie ośrodka edukacyjnego w Barcelonie, ponieważ Katalonia była obszarem o wielkich tradycjach i rozwoju

biznesu, w którym mieszkało wielu członków Opus Dei. Antonio Valero - profesor w Szkole Inżynierii w Tarrasa (Barcelona) i członek delegacji Opus Dei w Katalonii - zbadał możliwość realizacji projektu edukacyjnego i formacyjnego w dziedzinie biznesu. Następnie zaproponował założenie Instituto de Estudios Superiores de la Empresa (IESE) w Barcelonie. Po uzyskaniu pozytywnej opinii Rady Generalnej, Josemaría Escrivá zatwierdził projekt w marcu 1958 roku. Wyjaśnił, że dał pełną swobodę zawodową i naukową jej promotorom. Prosił jedynie, aby cel apostolski był jasny: Opus Dei promuje IESE, aby przygotować biznesmenów, którzy oprócz najwyższych kompetencji zawodowych będą wiedzieli, jak wcielać w życie wartości Ewangelii w świecie biznesu, nie ograniczając się do poszukiwania sukcesu ekonomicznego.

Valero i inni dyrektorzy IESE stworzyli system nauczania oparty na metodzie studium przypadku, ustalili przedmioty w poszczególnych programach nauczania, zastanowili się nad profilem pożądaných studentów i określili formy finansowania za pośrednictwem różnych firm finansowych. Program Senior Business Management rozpoczął się w listopadzie 1958 r., a zapisało się na niego dwudziestu biznesmenów^[7].

W Pampelunie Estudio General de Navarra przeniosło się pod koniec lat 50. do nowego kampusu w południowej części miasta. W 1959 r., z upoważnienia Stolicy Apostolskiej, zainaugurowano działalność przyszłego Wydziału Nauk i Instytutu Prawa Kanonicznego, który został przyłączony do Papieskiego Uniwersytetu Laterańskiego (Rzym). W tym czasie zarówno Rada Prowincji Nawarry, jak i założyciel

Dzieła pragnęli, aby stopnie zostały oficjalnie uznane. A ponieważ prawo o uniwersytetach stanowiło, że tylko państwo i Kościół mogą zakładać ośrodki szkolnictwa wyższego, Stolica Apostolska zażądała, aby Studi General został założony jako uniwersytet katolicki. Po uzyskaniu zgody rządu hiszpańskiego, 6 sierpnia 1960 roku Kongregacja Seminariów i Uniwersytetów erygowała Uniwersytet Nawarry, a następnie mianowała Mons. Escrivá de Balaguer Wielkim Kanclerzem a José María Albareda Rektorem. Akt ten przerwał prawie stuletni okres oficjalnego monopolu w hiszpańskiej sferze uniwersyteckiej, od czasu utworzenia pod koniec XIX wieku uniwersytetów Deusto (jezuitów) i El Escorial (augustianów).

Po tym wydarzeniu nastąpiły skomplikowane negocjacje między Stolicą Apostolską a państwem, aby Uniwersytet Nawarry mógł wydawać

oficjalnie ważne dyplomy. Trudności pojawiły się ze strony niektórych władz falangistowskich i członków Narodowego Katolickiego Stowarzyszenia Propagandystów, którzy sprzeciwiali się zniesieniu centralizmu państwowego w szkolnictwie wyższym. Escrivá de Balaguer pojechał do Madrytu, aby złożyć skargę Franco. Ostatecznie Stolica Apostolska i państwo hiszpańskie podpisały w kwietniu 1962 r. umowę określającą warunki ważności stopni naukowych nadawanych przez uniwersytety katolickie. Z akademickiego punktu widzenia umowa była bardzo wymagająca - przewidywała, że 75% kadry nauczycielskiej musi posiadać tytuł profesora państwowego. Wkrótce potem, we wrześniu, Ministerstwo Edukacji Narodowej nadało pełne skutki cywilne stopniom naukowym nadawanym przez Uniwersytet Nawarry^[8].

W ciągu następnych kilku lat na terenie nowego kampusu powstały: rektorat, biblioteka, kolegium męskie i żeńskie, Wydział Lekarski oraz pierwsza faza budowy Kliniki Uniwersyteckiej z dwudziestoma siedmioma łózkami. W tym czasie 7% studentów Uniwersytetu Nawarry stanowili obcokrajowcy, pochodzący z 25 różnych krajów.

Uczelnia utrzymała swoje ideały wysokich kwalifikacji zawodowych i chrześcijańskiej tożsamości. Profesor patologii Eduardo Ortiz de Landázuri powiedział kiedyś do założyciela Dzieła: "Cóż, Ojczy, poprosiłeś mnie, abym przyjechał do Pampeluny i stworzył uniwersytet, a to już się stało...". Monsignor Escrivá odpowiedział: "Nie prosiłem cię o zrobienie uniwersytetu, ale o uczynienie siebie świętym poprzez zrobienie uniwersytetu"^[9].

W 1961 roku Uniwersytet Nawarry założył w San Sebastián kolejny kampus ze Szkołą Inżynierii Przemysłowej, która rozpoczęła swoją działalność w budynku przekazanym przez Radę Prowincji Guipúzcoa. Diputación de Guipúzcoa i Diputación de Navarra przyznawały subwencje; państwo natomiast udzielało jedynie niewielkiej pomocy, zwłaszcza pożyczek na budowę w ramach promowania nowych miejsc na uczelniach. Ponieważ dochody z czesnego i pomocy publicznej nie wystarczały na utrzymanie ośrodków akademickich i stypendiów dla studentów, uczelnia utworzyła Stowarzyszenie Przyjaciół, które poszukiwało prywatnych funduszy.

Tajamar College rozpoczął działalność w 1958 r. w Vallecas, na południowo-wschodnich przedmieściach Madrytu, w środku

nieużytków otoczonych slumsami. Kilka lat wcześniej Tajamar stawiał swoje pierwsze kroki jako stowarzyszenie sportowe, które chciało promować dzieci z dzielnicy. Ponieważ wielu młodych ludzi nie uczęszczało do szkoły, zrodził się pomysł stworzenia centrum edukacyjnego. Pierwszy kurs rozpoczął się z 58 uczniami w godzinach przedpołudniowych i 18 praktykantami na studiach wieczorowych. Następnie szkoła wynajęła starą oborę, wyremontowała ją i dobudowała dwa pawilony z prefabrykatów, które mogły pomieścić 160 uczniów. W 1962 r. rozpoczęto budowę zespołu budynków na obszarze zwanym Cerro del Tio Pio. Pięć lat później wybudowano kolejne pawilony, w których można było nauczać wszystkich przedmiotów podstawowych, średnich i zawodowych. Utworzono również

sekcję wieczorową dla uczniów, którzy pracowali w ciągu dnia^[10].

Po szkole Chapultepec (Culiacán, Meksyk), kolejnym dziełem korporacyjnym promowanym przez kobiety z Dzieła była szkoła Guadalaviar (Walencja, Hiszpania). Rozpoczęła się ona w 1959 r. od przedszkola. Cztery lata później dodano maturę^[11].

WSPÓLNE DZIEŁA APOSTOLATU

Publikacje i media - wydawnictwa, prasa drukowana, reklama, radio, telewizja i kino - w decydujący sposób przyczyniły się do kształtowania sposobu myślenia i działania obywateli i narodów w XX wieku. Wobec wielkiego rozwoju tych instrumentów Publikacje i media - wydawnictwa, druk, reklama, radio, telewizja i kino - w decydujący sposób przyczyniły się do kształtowania myślenia i działania obywateli i narodów w XX wieku.

Wobec wielkiego rozwoju tych instrumentów Kościół wskazał kilka kierunków refleksji i działania w doktrynie społecznej. Pojawiły się wówczas rozwiązania konfesyjne, takie jak wydawnictwa i czasopisma katolickie.

Josemaría Escrivá de Balaguer miał duże poważanie dla mediów. Postrzegał je jako decydujący kanał szerzenia wartości ludzkich i chrześcijańskich w sferze świeckiej, ponieważ przekazują one informacje całemu światu w sposób masowy i szybki. Oprócz wyrażania idei, media zapewniają lub obiecują większą wolność, ponieważ dostarczają wiadomości o sprawach bieżących, zaspokajają ciekawość i zachęcają do relaksu. Jego zdaniem, formują one ludzi do tego stopnia, że same stają się katedrą nauki, "kanałem - a nawet źródłem - wpływu wychowawczego niemal

porównywalnego z wpływem rodziny i szkoły"^[12].

Założyciel Opus Dei był zaniepokojony tym, że wiele z głównych grup medialnych zajmowało stanowiska sprzeczne lub dalekie od chrześcijańskiej prawdy i objawienia. Wymienił trzy fale lub plamy: czerwoną falę marksizmu, zieloną falę panseksualizmu i czarną falę materialistycznego sekularyzmu, który propagował relatywizm i usunął Boga i Kościół z życia publicznego. Sytuacja ta była po części konsekwencją porażki chrześcijańskiego laikatu. Z lenistwa pozwolili innym kierować mediami: "Powiedzcie mi, ile znacie głównych gazet - spośród tych, które mają miliony czytelników i kształtują światową opinię publiczną - które są prowadzone przez praktykujących katolików: nie ma takich"^[13]; i, kontynuował, tak samo było z międzynarodowymi agencjami

informacyjnymi i reklamowymi, firmami zajmującymi się produkcją i dystrybucją filmów.

Na tym tle odrzucił jałowy lament. Media były rzeczywistością pozytywną, a katolicy - a zwłaszcza członkowie Opus Dei - musieli być obecni w miejscach, w których rodziła się i kształtowała opinia publiczna, aby "przywrócić strukturom doczesnym, we wszystkich narodach, ich naturalną funkcję jako narzędzia postępu ludzkości oraz ich funkcję nadprzyrodzoną jako środków prowadzących do Boga"^[14]. Każdy może przyczynić się, w taki czy inny sposób, do tego, by informacja i rozrywka inspirowały osoby i rodziny zgodnie z naturalnym prawem moralnym.

Niektórzy członkowie Dzieła będą pracować indywidualnie w różnych przestrzeniach informacji werbalnej

i pisemnej. Inni nadadzą życie rzeczywistościom zbiorowym w dziedzinie komunikacji i rozrywki. W obu przypadkach zadania te byłyby realizowane przez odważnych i kompetentnych profesjonalistów, którzy stawialiby czoła wielkim problemom z osobistą wolnością i odpowiedzialnością, mężczyźni i kobiety, którzy przyjmowaliby ryzyko jako czynnik nie do uniknięcia, którzy wznosiliby się wysoko z pragnieniem "zawinięcia świata w zadrukowany papier"^[15] za pomocą świeckich, laickich, atrakcyjnych, nowoczesnych form.

Ponadto, począwszy od 1951 r., członkowie Opus Dei organizowali w mediach działalność, którą nazywali *wspólnymi dziełami apostołskimi*[‡]. Podobnie jak inne podmioty w branży, media te miały stronę redakcyjną i ekonomiczną. W pierwszym przypadku dyrektor

przedsiębiorstwa medialnego był odpowiedzialny za linię redakcyjną, treści - opinie polityczne, społeczne i kulturalne - oraz dobór pracowników. Biorąc pod uwagę cel projektów, każdy z dyrektorów poszukiwał profesjonalnie wykwalifikowanych redaktorów, którzy jednocześnie podzielałiby projekt dziennikarski oparty na cnotach umiłowania prawdy, pluralizmu, wolności i miłosierdzia.

Za stronę ekonomiczną oraz kwestie pracownicze i kontraktowe tych mediów odpowiadały odpowiednie podmioty cywilne, ich właściciele lub zarządcy. W związku z tym odpowiedzialność prawna i ekonomiczna spoczywała na zarządach poszczególnych spółek. Działania te, a zwłaszcza te o charakterze kulturalnym lub informacyjnym, takie jak czasopisma, często wymagały znacznych inwestycji początkowych.

Niektórym udało się osiągnąć rentowność w dłuższej perspektywie, inne zostały zamknięte z powodu braku możliwości przetrwania.

Dyrektorzy Dzieła zapewniali apostolski wymiar tych inicjatyw i doradzali w zakresie ekonomicznej opłacalności projektów. W tym celu przewodniczący Opus Dei zatwierdzał mianowanie dyrektora każdego z tych projektów[§].

Z drugiej strony, organy zarządzające Opus Dei nie kierowały zarządami ani kolegiami redakcyjnymi, ani nie wydawały poleceń co do treści informacji. W związku z tym - w przeciwieństwie do prac korporacyjnych - w reklamach tych inicjatyw nie wspominało o Dziele. Jak mówi Escrivá de Balaguer: "Nie twierdziłem, że są one same w sobie dziełem Opus Dei, ale że ich działalność - w tym, co jest czysto apostolskie - jest zaszczepiona w

apostolskiej pracy Dzieła, poprzez osobiste i zawodowe - wolne i odpowiedzialne - działanie jego członków. Oznacza to, że Dzieło nie gwarantuje prowadzenia tych gazet, czasopism, stacji radiowych itp. Nie są to też przedsiębiorstwa, które można by kiedykolwiek uznać za organy wykonawcze Opus Dei"^[16]___.

Jak widzieliśmy, pilotażowe doświadczenie tego rodzaju miało miejsce w latach 40. wraz z powstaniem Editorial Minerva, a następnie Ediciones Rialp. Kiedy kobiety z Dzieła zakończyły swoją krótką przygodę w wydawnictwie, założyciel poprosił je o pracę w świecie dystrybucji i sprzedaży książek. Po zapoznaniu się z nią, w grudniu 1951 roku pięciu mężczyzn z Dzieła - ówczesne przepisy prawne utrudniały kobietom pełnienie tej funkcji - założyło firmę SADEL, która wkrótce potem zmieniła nazwę na DELSA (Distribución, Edición y

Librerías, S. A.), z kapitałem w wysokości dwóch milionów peset. Misją spółki z ograniczoną odpowiedzialnością było utworzenie sieci księgarń, które poprzez sprzedaż książek przyczyniałyby się do poprawy kultury i społeczeństwa^[17].

Pierwszym sklepem grupy była księgarnia Nebli. Otwarta w 1951 roku, mieściła się przy Calle Ferraz w Madrycie. W kolejnych latach towarzystwo zakładało kolejne sklepy, prowadzone przez kobiety z Dzieła, i powiększało swój kapitał. W 1958 roku grupa powiększyła się o drugą firmę, LINESA (Librerías del Norte de España), która ujednoczyła swoją księgowość z księgowością DELSA. Pod koniec lat pięćdziesiątych DELSA miała trzynaście sklepów, silnie obecnych w Katalonii (Barcelona, Badalona, Tarrasa, Sabadell, Gerona, Vich i Igualada), a także w Levante

(Walencja i Gandía), Madrycie, Maladze, Granadzie i Cáceres; z kolei LINESA miała sklepy w Pampelunie i San Sebastián. Sprzedawano w nich wszelkiego rodzaju książki, od naukowych i literackich po szkolne i religijne; prowadzono także sprzedaż materiałów piśmiennych i serwis piśmienniczy. Kolporter posiadał również dział opracowań bibliograficznych, sieć około stu korespondentów w miastach - zostawiali oni u zaufanych osób depozyt książek, aby mogły one sprzedawać je swoim rodakom - oraz prowadził sprzedaż za pomocą bibliotekobusów^[18].

W latach 50. ogólna księgowość, umowy o pracę i zarządzanie handlowe dystrybutora zależały od firmy finansowej o nazwie ESFINA; kobiety z Dzieła z kolei odpowiedzialne były za przydzielanie kierowników i asystentów sprzedaży w

księgarniach oraz za księgowość każdego sklepu. W 1960 roku María del Pilar Larrinaga, Presentación Miralbés, María Pilar Fernández Cordeiro i inne kobiety z Dzieła przejęły kierownictwo DELSA, która miała siedzibę w sklepie Nebli, przeniesionym kilka miesięcy wcześniej na Calle Serrano w Madrycie^[19].

W dziedzinie działalności wydawniczej Josemaría Escrivá zachęcał swoich duchowych synów, którzy już zajmowali się tą tematyką lub byli zainteresowani nią. Poprosił ich o tworzenie czasopism kulturalnych i ilustrowanych o dobrej szacie graficznej, dużej zawartości literackiej, chrześcijańskim podejściu do podstawowych idei i bez polemiki z innymi katolikami. Kluczową rolę w realizacji niektórych z tych projektów odegrał Antonio Fontán. W styczniu 1952 r. Fontán wydał

pierwszy numer tygodnika *La Actualidad Española*. Było to ilustrowane pismo dla rodzin, które z czasem nabrało wyraźnego charakteru publicystycznego, zarówno w zakresie informacji ogólnych, jak i kronikarstwa bieżących spraw politycznych i kulturalnych. Dwa lata później Fontán założył *Nuestro Tiempo*, miesięcznik myśli. Za stronę finansową tych czasopism odpowiadało wydawnictwo SARPE.

W 1956 roku elektorzy z Opus Dei, podczas drugiego kongresu generalnego Dzieła, odnotowali dobry rozwój ośmiu wspólnych dzieł, które istniały w tamtym czasie, takich jak czasopisma *La Actualidad Española* i *Nuestro Tiempo* czy *Ediciones Rialp*. Założyciel zachęcał do tworzenia kolejnych instrumentów komunikacji - prasy, radia, telewizji, agencji informacyjnych - aby szerzyć orędzie

chrześcijańskie "wśród wszystkich warstw społecznych społeczeństwa cywilnego"^[20]. Kongres przyjął za cel, aby w każdym regionie Dzieła powstał miesięcznik o charakterze kulturalnym oraz gazeta codzienna w stolicy danego kraju. Pisma miały mieć własną osobowość, odpowiadać na potrzeby epoki i mieć format, który byłby interesujący i opłacalny ekonomicznie.

Rok później - w październiku 1957 r. - zorganizowano w Rzymie spotkanie osób pracujących w środowisku uniwersyteckim i komunikacji. Dokonali przeglądu metod dzieł wspólnych i zobowiązali się do ich aktywizacji we wszystkich regionach Opus Dei. Plan ten odniósł względny sukces w Hiszpanii, a w innych krajach był raczej niepozorny. Do końca lat 50. członkowie Dzieła utworzyli trzydzieści osiem dzieł wspólnych w siedmiu regionach. Największą grupę stanowiły

czasopisma: pięć czasopism kulturalnych: *Nuestro Tiempo* (Pampeluna, 1954), *Rumo* (Lizbona, 1957), *La Table Ronde* (Paryż, 1958), *Istmo* (Miasto Meksyk, 1959) i *Arco* (Bogota, 1959); pięć czasopism uniwersyteckich: *Moncloa*, *Pórtico*, *Diagonal*, *Miraflores*, *University Gazette*; trzy dzienniki: *El Alcázar*, *Diario Regional*, *Diario de León*; dwa czasopisma fachowe: *La Actualidad Económica* i *Revista de Medicina del Estudio General de Navarra*; tygodnik ilustrowany *La Actualidad Española*; czasopismo z zakresu teologii stosowanej *Studi Cattolici* (Mediolan, 1957); czasopismo filmowe *Filme* (Lizbona, 1959); oraz popularne czasopismo osiedlowe *Vallecas*. Do wspólnych dzieł należały również agencje prasowe Europa Press (Madryt) i Anco (Bogota), wydawnictwa Rialp (Madryt, 1947), Scepter (Dublin-Chicago, 1953), Aster (Lizbona, 1955), Ares (Rzym, 1956) i Adamas (Kolonja, 1957) oraz różne

fora kulturalne, takie jak Cine-Club Monterols^[21].

W dziedzinie sztuki religijnej istniała szczególna działalność zbiorowa. U źródeł leży pragnienie Josemaríi Escrivy de Balaguer, by nadać liturgii i wyrazom kultu chrześcijańskiego odpowiednią rangę. Niespieszne i świadome sprawowanie obrzędów liturgicznych, piękno świątyń i ozdób, bogactwo tabernakulów i świętych naczyń były dla założyciela wyrazem adoracji i szczerzej miłości do Boga. Escrivá de Balaguer doceniał ruch liturgiczny, który głęboko wnikał w naturę kultu i jego zewnętrzne przejawy. Nie proponował nowych form, lecz przyjmował te, które jego zdaniem sprzyjały pobożności wiernych.

W 1940 roku w Madrycie nawiązał kontakt z rodzeństwem Félix i Cándida Granda, którzy prowadzili przedsiębiorstwo sztuki sakralnej z

warsztatami dla złotników, stolarzy, emalierów i jubilerów. Ze względów handlowych w następnych latach firma przeżywała poważne trudności finansowe. Escrivá de Balaguer zastanawiał się, w jaki sposób może przyczynić się do tego, by to dziedzictwo nie zostało utracone. W 1953 roku spółka zorganizowana przez członków Dzieła przejęła firmę, która została zarejestrowana pod nazwą Talleres de Arte, S. A. Zarządzał nią finansista Ctesifonte López. Fabryki znajdowały się w północnej części Madrytu. W obu przypadkach pracowały w nich rzemieślniczki z okolicznych wiosek.

Talleres de Arte otrzymało liczne zamówienia od rezydencji i szkół prowadzonych przez członków Opus Dei na całym świecie, a także od innych instytucji katolickich. Zgodnie z normami liturgicznymi realizowali "od złożonych projektów kościołów, oratoriów i ołtarzy, po przedmioty

liturgiczne sztuki mniejszej, takie jak medaliki, krucyfiksy i reprodukcje, zarówno w stylu klasycznym, jak i bardziej nowoczesnym"^[22]. Kupowali też od antykwariuszy obrazy i inne przedmioty kultu, które odzyskiwali do celów dewocyjnych i obrzędów liturgicznych^[23].

STOWARZYSZENIA POMOCNICZE

W latach trzydziestych XX wieku Josemaría Escrivá napisał w swoich *Apuntes íntimos* (Notatkach intymnych) o strukturze prawnej i ekonomicznej działalności apostolskiej promowanej przez Opus Dei. Pomyślał o formule, która pozwoliłaby na samowystarczalność każdego z nich, a jednocześnie gwarantowałaby chrześcijańską tożsamość projektów. Podstawowe założenia były następujące: Dzieło jako instytucja nie prowadzi działalności gospodarczej; członkowie Opus Dei tworzą spółki

będące właścicielami majątku ruchomego i nieruchomego lub spółki zarządzające, które są oddawane do dyspozycji projektów, poprzez które rozpowszechniane jest przesłanie Opus Dei; spółki są tworzone zgodnie z prawem cywilnym każdego kraju i są kierowane przez profesjonalistów będących ekspertami w danej dziedzinie; majątek, którym zarządzają, nie jest własnością kościelną, ale prywatną obywateli, którzy zainwestowali swój kapitał.

Podejście to było realizowane w firmach stworzonych przez członków Dzieła w celu wspierania działalności korporacyjnej. Formy prawne były różne: spółki akcyjne, spółki nieruchomościowe, fundacje, organizacje charytatywne, korporacje i trusty. Jednostki te funkcjonowały autonomicznie, nie tworząc łańcucha, a zatem bez skonsolidowanych sprawozdań

finansowych Opus Dei lub inicjatyw apostołskich jako całości.

Stowarzyszenia, założone przez członków Opus Dei przy współpracy innych osób, były właścicielami tych aktywów cywilnych, które wynajmowały lub przekazywały podmiotom powołanym do prowadzenia działalności edukacyjnej, charytatywnej i kulturalnej. Właścicielami i zarządcami korporacji byli mężczyźni i kobiety o różnym pochodzeniu, których łączył ten sam cel kulturalny, ewangelizacyjny lub charytatywny. Jak w każdej spółce, członkowie nabywali udziały kapitałowe lub przekazywali pieniądze, np. niektórzy ofiarowywali to, co otrzymali w spadku. Po wniesieniu kapitału założycielskiego nastąpił rozwój działalności. W niektórych przypadkach obejmowały one nabycie, zakup i wynajem majątku

ruchomego i nieruchomego, ekonomiczne zarządzanie przedsiębiorstwem, zatrudnianie i wynagradzanie pracowników oraz sprzedaż wyprodukowanych produktów.

Escrivá de Balaguer zrozumiał, że takie podejście - cywilne podmioty własnościowe, które wspierają projekty apostołskie z pełną odpowiedzialnością prawną i ekonomiczną - jest zgodne z duchem Dzieła, świeckiego i laickiego. Opus Dei jako instytucja nie posiadało własności, ani cywilnej, ani kościelnej; na przykład nie posiadało nieruchomości ani nie otrzymywało spadków, poza bardzo wyjątkowymi przypadkami. Stowarzyszenia, nie będąc jednostkami kościelnymi, nie zaciągały zobowiązań wobec Kościoła ani Opus Dei w swoich kontaktach gospodarczych i zawodowych. Ponadto uniknięto ewentualnego niebezpieczeństwa

konfiskaty dóbr kościelnych z inicjatywy państwa (założyciel doświadczył na własnej skórze wywłaszczenia patronatu Santa Isabel wiosną 1936 roku).

W Opus Dei podmioty własnościowe były nazywane stowarzyszeniami pomocniczymi, ponieważ mobilizowały osoby i środki materialne niezbędne "do finansowania działalności apostolskiej"^[24]. Według słów Escrivá de Balaguer, "Stowarzyszenia Pomocnicze stanowią ramy ekonomiczne, technicznie wykonane, aby równoległe mogły być tworzone, podtrzymywane i rozwijane wspólne projekty apostolskie, a niekiedy także apostolstwa korporacyjne naszego Instytutu"^[25]. Stowarzyszenia własnościowe były więc "zwykłymi środkami do zarządzania dobrami i do prawnego podejścia do naszej wspólnej i korporacyjnej pracy"^[26]. W szczególności założyciel ustalił, że

jeśli sens apostolski jakiejś działalności zostanie wypaczony, Opus Dei przestanie uważać ją za swoją własną inicjatywę.

Aby zapewnić apostolski cel spółek pomocniczych - powód ich utworzenia - dyrektorzy Dzieła powoływali doradcę technicznego, którego zadaniem było czuwanie nad tym, aby spółka realizowała swój bezpośredni lub, ogólnie rzecz biorąc, pośredni cel ewangelizacyjny; nie było konieczne, aby zajmował on stanowisko kierownicze w jednostce, ale miał miejsce w zarządzie lub radzie powierniczej, aby ułatwić mu interwencję. Co więcej, co najmniej 51% kapitału firmy znajdowało się w rękach osób, które podzielały pragnienie chrześcijańskiego wymiaru działalności, niezależnie od tego, czy należały do Dzieła, czy nie. Aby upewnić się, że środki zainwestowane w tę inicjatywę były zarządzane zgodnie z

profesjonalnymi kryteriami i celami apostołskimi, stowarzyszenia pomocnicze okresowo przesyłały do regionalnego wydziału administracji - a w przypadku kobiet do regionalnej prokuratury - sprawozdania finansowe wraz z objaśnieniami. Administratorzy regionalni kontrolowali postępy w realizacji projektów i w razie potrzeby przekazywali sugestie dyrektorom stowarzyszeń pomocniczych^[27].

Założyciel wyjaśnił, że zabezpieczenie firm przez władze Opus Dei wynikało z faktu, że jego duchowi synowie byli jeszcze niedoświadczeni i z tego powodu niektórzy ludzie próbowali ich wykorzystywać. Na początku lat 40. napisał: "Kiedy pisałem, że dyrektorzy kontrolują działalność gospodarczą członków, miałem na myśli wyłącznie prawidłowe administrowanie narzędziami

apostolskimi niezbędnymi do prowadzenia dzieła". Jednocześnie dodał, że te formy interwencji w stowarzyszeniach pomocniczych to "przepisy szczególne, przy których obstaję, [które] nie mają innego celu, jak tylko ten, aby strzec używania środków, które są zarządzane dla służby Bożej"^[28]; jak zobaczymy, w 1969 roku ta działalność Opus Dei dobiegła końca.

Pierwszym przedsięwzięciem pomocniczym było Fomento de Estudios Superiores [*Promocja Szkolnictwa Wyższego*] (FES). FES, założona w listopadzie 1935 r. przez czterech profesjonalistów z Opus Dei, była prywatną spółką cywilną typu non-profit, której celem było nabywanie ruchomości i nieruchomości przeznaczonych na kulturalne i zawodowe kształcenie studentów. W czerwcu 1936 r. członkowie FES podpisali akt kupna nieruchomości przy ulicy Ferraz 16

w Madrycie z myślą, że będzie to ostateczna siedziba rezydencji DYA. Miesiąc później rozpoczęła się hiszpańska wojna domowa. Po trzech latach konfliktu FES nie był w stanie spłacić odroczonej płatności ani naprawić budynku, który został całkowicie zniszczony. Nieruchomość wróciła do poprzedniego właściciela.

Od 1939 r. członkowie Dzieła i osoby współpracujące z jego celami ewangelizacyjnymi zakładali w Hiszpanii - a pod koniec następnego dekadę także w innych krajach - różne spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, które nabywały nieruchomości, a następnie udostępniały je podmiotom utworzonym przez członków Opus Dei jako siedziby ośrodków, domów rekolekcyjnych i domów studenckich. Ze swej strony dyrektorzy regionalni Opus Dei zachęcali osoby, które studiowały ekonomię, do pracy w tych firmach.

W latach 50. niektóre jednostki znacznie się rozrosły, zwłaszcza w Hiszpanii. Najbardziej znaczącym przypadkiem była ESFINA (Sociedad Española Anónima de Estudios Financieros, 1956), spółka holdingowa funduszu inwestycyjnego, która posiadała większość udziałów w różnych spółkach handlowych założonych głównie w celach apostolskich. Przewodniczącym Rady Dyrektorów został Alberto Ullastres, wiceprzewodniczącymi Luis Valls-Taberner i Andrés Rueda Salaberry, a dyrektorem zarządzającym Fernando Camacho. ESFINA posiadała większość udziałów w spółce wydawniczej SARPE (Sociedad Anónima de Revistas, Periódicos y Ediciones), która została założona pięć lat wcześniej w celu posiadania udziałów w spółkach medialnych. Wydawnictwo publikowało czasopisma *La Actualidad Española* i *Nuestro Tiempo*. W 1955 roku SARPE

stało się udziałowcem *Diario Regional de Valladolid*, w 1956 roku - *Diario de León*, a w 1958 roku - madryckiego dziennika wieczornego *El Alcázar* i cotygodniowego biuletynu *Actualidad Económica*. Grupa ESFINA była również członkiem zarządu w innych spółkach, takich jak dystrybutor książek DELSA, dystrybutorzy filmów Dipenfa i Filmayer, firmy reklamowe Clarín i ALAS oraz agencja informacyjna Europa Press[†].

Podobnie jak w przypadku innych podmiotów tworzonych przez instytucje cywilne i religijne, stowarzyszenia te służyły jako kanał przekazywania cnót chrześcijańskich całemu społeczeństwu oraz profesjonalistom, którzy w nich pracowali lub współpracowali. Ponadto, według założyciela, zostały one powołane do tego, by być konkretnymi, profesjonalnymi

środkami uświęcenia dla członków Dzieła, którzy nimi zarządzali.

BIURO APOSTOLSTWA OPINII PUBLICZNEJ

Drugi kongres generalny Opus Dei (1956) zaaprobował, że apostołstwo opinii publicznej - szerzenie wartości Ewangelii za pośrednictwem mediów - powinno być priorytetowym zadaniem na następne pięć lat.

Przekazywanie idei całemu społeczeństwu miało się odbywać za pomocą instrumentów oddziaływania na opinię publiczną, takich jak prasa i wydawnictwa, radio, telewizja i kino. Od tego momentu niektóre osoby z Dzieła rozpoczęły lub przyłączyły się do inicjatyw zawodowych związanych z mediami, założyły Szkołę Dziennikarstwa przy Estudio General de Navarra i rozpoczęły bardziej powszechne prace związane z informacją.

W 1957 r. Escrivá de Balaguer utworzył w Radzie Generalnej Biuro apostołstwa opinii publicznej, organ pomocniczy, którego zadaniem było informowanie o duchu i działalności Opus Dei, koordynowanie relacji z mediami, zachęcanie do wymiany wiadomości i wyjaśnianie doktryny chrześcijańskiej na temat praw i obowiązków świeckich w Kościele i społeczności świeckich.

Praca biura apostołstwa opinii publicznej obejmowała początkowo trzy obszary: informowanie zawodowych dziennikarzy o Opus Dei, rozpowszechnianie wiadomości o działalności organizacji oraz rozwój centrum dokumentacji na temat doktryny chrześcijańskiej i zagadnień kulturowych będących przedmiotem zainteresowania w różnych krajach. Od 1959 r. wydawano miesięczny biuletyn SIDEC (Servicio Internacional de Colaboraciones), do którego w

następnym roku dodano suplement. Biuletyn zawierał aktualne wiadomości z życia publicznego, kulturalnego i religijnego w różnych krajach, informacje o działalności korporacji oraz artykuły na tematy doktrynalne i kulturalne, takie jak wolność edukacji, rola katolików w życiu publicznym oraz intelektualne dyskusje na temat marksizmu. Została ona rozesłana do ośrodków Opus Dei i do dyrektorów dzieł wspólnych, aby zachęcić do wymiany wiadomości i stałej aktualizacji^[29].

Biuro centralne opracowało również klasyfikator informacyjny, czyli archiwum dokumentacyjne, w którym uporządkowano według pojęć różne materiały - nowatorskie argumenty, ciekawe cytaty, wycinki prasowe, anegdoty - przydatne przy przygotowywaniu wypowiedzi dla mediów. Klasyfikator był podzielony na sekcje, w których poruszano takie tematy, jak świeckość, umiłowanie

wolności, cel apostolski Opus Dei czy korporacyjne Apostolstwo Dzieła^[30].

Od 1959 roku zaczęto tworzyć regionalne biura apostolstwa opinii publicznej, często z jedną osobą na czele, podlegające sekretariatowi odpowiedniej komisji. W ten sposób podejście ogólne zostało zastosowane w praktyce w poszczególnych krajach. W zależności od okoliczności i możliwości biura regionalne były zaangażowane w różne zadania: analizowanie i przesyłanie do Rady Generalnej informacji na temat aktualnych wydarzeń religijnych, publicznych i kulturalnych w kraju, aby mogły być wykorzystane w następnym biuletynie SIDEC; kontakty z dziennikarzami, miejscowymi pisarzami i attaché prasowymi ambasad; doradzanie członkom Dzieła, którzy pisali wyjaśnienia w prasie, gdy ukazywały się nieścisłości na temat Opus Dei; zachęcanie

członków do realizacji szerokiego zadania upowszechniania kultury, na przykład z nowymi prenumeratoremami dzieł wspólnych; poszukiwanie studentów do Szkoły Dziennikarstwa na Uniwersytecie Nawarry^[31].

Z kolei oficjalne komunikaty prasowe były podpisywane przez sekretariat generalny Opus Dei lub przez sekretariat regionalny każdego okręgu. Były to na ogół informacje szczegółowe, wysyłane z okazji zatwierdzeń prawnych Opus Dei lub w celu wyjaśnienia nieporozumień dotyczących działań jego członków w życiu publicznym.

[*] Założyciel Dzieła "nie miał uprzedzeń do uniwersytetów, gazet czy inicjatyw oficjalnie katolickich. Jego nauczanie było inne, ale nie przeciwstawne" (Julián HERRANZ, En las afueras de Jericó. Recuerdos de

los años con San Josemaría y Juan Pablo II, Rialp, Madrid 2007, str. 231).

[†] Już w listopadzie 1950 roku Rada Generalna zatwierdziła, aby Przewodniczący Generalny zastrzegł dla siebie "wszystko, co dotyczy utworzenia Szkoły Dziennikarstwa, Szkoły Społecznej i Wyższych Studiów Ekonomicznych i Handlowych w Hiszpanii" (Akty Rady Generalnej, 26-XI-1950, str. 9, w AGP, seria E.1.2). W 1957 r. pojawił się pomysł utworzenia w Waszyngtonie szkoły dziennikarskiej, obok tej, która miała zostać otwarta w Pampelunie. Rok później utworzono Maryland Institute of General Studies, który jednak wkrótce potem zamknięto z powodu braku studentów.

[‡] Dzieła wspólne [*obras comunes*] były kolejną próbą, do której zachęcał założyciel, niesienia chrześcijańskiego przesłania

społeczeństwu. Jednakże funkcjonowały one krótko. Jak zobaczymy, w 1966 roku Escrivá de Balaguer zakończył to doświadczenie, ponieważ inicjatywy te wymagały całkowitej autonomii, bez bezpośredniej interwencji dyrektorów Opus Dei.

[§] To nakładanie się instytucji na instytucję nie pomogło w wykazaniu niezależności tych inicjatyw i jest zrozumiałe, że wywołało różne interpretacje. Jak zobaczymy, był to jeden z powodów, dla których założyciel zakończył doświadczenie *wspólnych dzieł* piętnaście lat po ich narodzinach.

[‡] Inicjatywy te, powstałe w okresie reżimu Franco, sprzyjały bardziej otwartemu i pluralistycznemu środowisku niż to, które istniało w mediach kontrolowanych przez państwo. Por. Carlos BARRERA, "El Opus Dei y la prensa en el

tardofranquismo", *Historia y Política* 28 (2012) 139-165.

[1] Por. *Constitutiones Societatis Sacerdotalis Sanctae Crucis et Operis Dei* (1950), nr 365, w AGP, seria L1.1, 12-3-2; Katechizm (1951, 2. wyd.), nr 339, w AGP, seria E.1.1, 181-2-1.

[2] Katechizm (1951, wyd. 2), nr 339, w AGP, seria E.1.1, 181-2-1.

[3] List 24, nr 34, w AGP, seria A.3, 93-3-4.

[4] Statuty z 1941 roku wspominały na przykład, że poświęcą się oni wyjątkowo "nauczaniu prywatnemu, które jest zawsze, tylko i wyłącznie środkiem, nigdy celem": Statuty (1941), "Ordo", art. 13, §10.

[5] Por. Ramón POMAR, "San Josemaría y la promoción del Colegio Gaztelueta", *Studia et Documenta* 4 (2010) 103-146.

[6] Por. Carlos BARRERA, "Josemaría Escrivá de Balaguer y el Instituto de Periodismo de la Universidad de Navarra", *Studia et Documenta* 2 (2008) 231-257.

[7] Por. Beatriz TORRES OLIVARES, *Los orígenes del IESE*, LID, Madryt 2015.

[8] Z działań tych skorzystały inne instytucje. W 1963 r. uznano efekty cywilne studiów odbytych na niektórych wydziałach Katolickiego Uniwersytetu w Deusto (Bilbao) - który zresztą w tym samym roku został erygowany przez Stolicę Apostolską - oraz Papieskiego Uniwersytetu w Salamance. Por. Vicente CÁRCEL ORTÍ, *Historia de la Iglesia en la España contemporánea*, Palabra, Madrid 2002, str. 493.

[9] Esteban LÓPEZ-ESCOBAR i Pedro LOZANO, Eduardo Ortiz de Landázuri. *El médico amigo*, Rialp, Madrid 2003, str. 200-201.

[10] Por. Jesús CARNICERO, Entre chabolas. Inicios del colegio Tajamar en Vallecas, Rialp, Madrid 2011.

[11] Por. AGP, seria Q.2.1, 3-85.

[12] List 12, nr 8, AGP, seria A.3, 92-5-1.

[13] List 12, nr 37, w AGP, seria A.3, 92-5-1.

[14] List 12, nr 19, w AGP, seria A.3, 92-5-1. W innym miejscu dodał:
"Musimy wyznawać Boga, napełniając świat - jak często wam powtarzam - papierem drukowanym, ponieważ jest to sposób na zmanifestowanie tej dominującej pasji moich synów: dawania doktryny" (nr 49).

[15] Słowa Josemaríi Escrivá, 1958, cytowane w AGP, seria K.1, 184-4.

[16] List 12, nr 55, w AGP, seria A.3, 92-5-1. Według Escrivá de Balaguer, dzieła wspólne nie były ani

przykrywką dla ukrytego kierownictwa władz Opus Dei, ani nie tworzyły towarzystw wzajemnego wsparcia. W nich "członkowie Opus Dei, jak zawsze będę powtarzał, cieszą się absolutną wolnością osądu i działania, bez żadnego nakazu, który nie pochodzi z ich sumienia" (tamże, nr 56).

[17] Por. AGP, seria T.7, 1-6.

[18] Por. AGP, seria T.7, 1-7.

[19] Por. AGP, seria T.7, 1-2.

[20] Wnioski z II Kongresu Generalnego Opus Dei (25-VIII-1956, dla mężczyzn; 25-X-1956, dla kobiet), w AGP, D.1, odpowiednio 457-3-6 i 457-3-12.

[21] Por. AGP, seria K.1, 186-1.

[22] Nota ogólna 10/66 (21-I-1-1966), w AGP, seria E.1.3, 244-5.

[23] Por. Nota ogólna 74/65 (4-VI-1965), w AGP, seria E.1.3, 244-4.

[24] Instrucción de San Gabriel (V-1935/IX-1950), nr 126, w AGP, seria A.3, 90-3-1.

[25] Nota ogólna 4, nr 2 (VI-1952), w AGP, seria Q.1.3, 2-10.

[26] Nota ogólna 239, nr 4 (28-VI-1959), w AGP, seria E.1.3, 242-2, oraz Nota ogólna 176, nr 4 (3IX-1959), w AGP, seria Q.1.3, 2-14.

[27] Por. Notatka ogólna 56 (5-XII-1956), w AGP, seria Q.1.3, 2-10.

[28] Relacja odręczna, 9-I-1943, w AGP, seria L.1.1, 1-3-8.

[29] AGP, seria K.8, 872, 1125. Dodatek zawierał oryginalne sprawozdania z dzieł korporacyjnych oraz reprodukcje wycinków prasowych. W 1971 roku do SIDEC-u i suplementu dołączono Interpress -

dwutygodnik, w którym zbierano artykuły publikowane w prasie międzynarodowej na temat życia chrześcijańskiego w różnych krajach.

^[30] Por. Nota ogólna 506 (13 kwietnia 1962), w AGP, seria E.1.3, 242-4.

^[31] Por. Nota ogólna 242 (1-VII-1959), w AGP, seria E.1.3, 242-1; Nota ogólna 310 (16-IV-1960) i Nota ogólna 352 (5-XII-1960), w AGP, seria E.1.3, 242-2.

.....

pdf | dokument generowany
automatycznie z <https://opusdei.org/pl-pl/article/historia-opus-dei-institucjonalna-dzialalnosc-apostolska/>
(24-03-2026)